

JIŘI FRAJDL

POBYTY I PRZEMARSZE WOJSK W CZECHACH W DOBIE WOJEN NAPOLEOŃSKICH PO 1805 ROKU

Bitwa trzech cesarzy pod Sławkowem (Austerlitz) z 2 grudnia 1805 r. spowodowała odejście z Czech wojsk rosyjskich i kilkuletni pokój pomiędzy Austrią i Francją. Nową wojnę z Francją rozpoczęła Austria 10 kwietnia 1809r. wypadem do Bawarii, ale już w połowie lipca tego roku armia francuska zajęła południowe Morawy. Okupacja okręgu znajemskiego i brnowskiego trwała do początków listopada 1809 r. i skłoniła opinię publiczną do zmiany negatywnego dotychczas stosunku do monarchii austriackiej.

Sojuszniczy układ pomiędzy Austrią i Francją z 14 marca 1812 r. zobowiązał władze wiedeńskie do wysłania austriackiego korpusu (30 000 ludzi) na wojenną wyprawę przeciwko Rosji. Dowódcą korpusu był południowoczeski arystokrata Karol Schwarzenberg. Po porażce Napoleona w Rosji doszło do dyplomatycznych rokowań w 1813 r. w Opocznie, Dzierżonowie, Jičynie, Dreźnie i w Pradze, zakończonych tym, że Austria przyłączyła się ponownie do antynapoleońskiej koalicji. W tym czasie stworzono też 120-tysięczną tzw. czeską armię, w której zdał egzamin jako szef sztabu Czech generał hrabia Jan Józef Radetzky.

Kiedy 11 sierpnia 1813 r. Austria wypowiedziała wojnę Francji, północne Czechy stały się nowym polem walki, na które przesunęła się nie tylko armia czeska, ale także wojska pruskie i rosyjskie. 61 000 Rosjan i 38 000 Prusaków przemieściło się ze Śląska w trzech grupach. Pierwsza, złożona z rosyjskich formacji, kierowała się na Žalceř, Trutnov, Jičín, Mladą Boleslav, Velvary. Druga, złożona z rosyjskich i pruskich pułków, maszerowała w kierunku na Broumov, Jaroměř, Nový Bydžov i Kostelec nad Łabą. Trzecia grupa posuwała się od Opoczna na Hradec Králové, Poděbrady, Brandýs nad Łabą i Hostin pod Vejkovicami. Była ona złożona z wojsk pruskich i rosyjskich. Wojska pruskie i rosyjskie połączyły się 19-22 sierpnia 1813 r. w Poohři z armią austriacką (125 000 ludzi) i stworzyły tak zwaną główną armię czeską (224 000 ludzi). Było to najsilniejsze zgrupowanie antynapoleońskiej koalicji. Tak zwana śląska armia, złożona z pruskich i rosyjskich wojsk, poruszała się w obszarze Wrocławia, zaś armia północna, składająca się z wojsk pruskich, rosyjskich i szwedzkich, skoncentrowała się w okolicach Berlina.

Aktywniejsze początkowo wojska francuskie przeniknęły do północnych Czech i stopniowo zajmowały Frydland (17 sierpnia), Rumburak i Varnsdorf (18 sierpnia), Liberec (20 sierpnia) i Czeską Lipę (23 sierpnia 1813 r.). W najeździe na północne Czechy uczestniczyło 30 000 żołnierzy 1. i 8. armijnego korpusu francuskiego. Główne siły armii francuskiej pociągnęły do Saksonii, gdzie zwyciężyły w bitwie pod Dreznem, a następnie podążyły za armią czeską, która w trzech grupach uchodziła do Czech. W bitwie pod Přestanovem i Chluncem (29-30 sierpnia 1813 r.) wojska francuskie zostały jednak okrążone i pokonane. W ten sposób inicjatywa przeszła w ręce koalicji antynapoleońskiej. Również te wojska francuskie, które przedostały się do Czech 13 września 1813 r., zostały pokonane w bitwie pod Varvažovem, a następnie zepchnięte ponownie do Drezna.

Armia czeska wkraczając do Saksonii zmierzała do Lipska, dokąd ściągnęła także śląska armia. W bitwie pod Lipskiem Napoleon został pokonany i koalicja antyfrancuska otworzyła sobie drogę do Francji. Dowódcą wojsk austriackich był książę K. Schwarzenberg, a inicjatorem planu wojennego szef sztabu generał hrabia J. J. Radetzky.

Dopiero teraz Napoleon, powodowany wrogością wobec monarchii austriackiej, zastanawiał się, czy nie należało zniszczyć Austrii i odbudować państwa czeskiego. Ale realnych możliwości do zrealizowania tych pomysłów już nie było.

Po bitwie pod Lipskiem Napoleon uważany był powszechnie za zdobywcę i wroga. Żołnierze czescy w armii austriackiej, którzy tworzyli aż 60% jej całości, swoją służbą wzmocnili zależność ziem czeskich od monarchii habsburskiej. Dopiero Franciszek Palacky zwrócił uwagę na fakt, że na zachodzie stale przybierało na sile państwo pruskie, a na wschodzie było silne i despotyczne cesarstwo rosyjskie. Małe samodzielne państwo czeskie mogło stać się łatwą zdobyczą jednego albo drugiego mocarstwa. Dlatego właśnie Austria jawiła się jako wybór możliwy do przyjęcia.

W kwietniu i czerwcu 1815 r. ponownie przeszło przez ziemie czeskie wojsko rosyjskie podczas swojej wyprawy przeciwko Francji (114 500 ludzi). Jedna grupa podążała od granic do Opawy i dalej do Svitavy, Litomyšľa, Vysokiego Myta, Česlava, Brna, Pilzna, Stodu i do Waldmünchen (22 500 ludzi), druga maszerowała w kierunku na Českie Skalice, Miletin, Jičín, Mélník, Slany i Planę (15 000 ludzi), trzecia w sile 77 000 ludzi posuwała się od Cieszyna do Ołomuńca i dalej do Svitavy, Litomyšľa, przez Vysokie Myto, Hradec Králové, Miletin, Jičín i dalej jak druga grupa. Do wojsk rosyjskich, w odróżnieniu od francuskich, odnoszono się na ogół przychylnie, mimo że na wojenne wydatki skarżyła się szlachta, ludność miejska i wiejska.

W październiku i grudniu 1815 r. 40 000 żołnierzy rosyjskich wracało do swojego kraju. Maszerowali trasą przez Planę, Slany, Veltrusy, Nymburk, Chlumec nad Cidliną, Pardubice, Vysoké Myto, Litomyšl, Svitavę, Novy Jičín, Mistek i Cieszyn.

(Przekład Tomasz Jaworski)

Literatura

- ČESKOSLOVENSKE dějiny v datech, Praga 1986.
DĚJINY vojenského umění od nejstarších dob do druhé světové války, Praga 1968.
POLIŠENSKY J., Napoleon a srdce Evropy, Praga 1971.
PŘEHLED československých dějin, cz. I, Praga 1958.
PŘEHLED dějin Československa, 1/2 (1526-1948), Praga 1982.
VOJENSKÉ dějiny Československa, cz. 2, Praga 1986.

JIŘI FRAJDL

AUFENTHALTE UND DURCHZUGE DER MILITÄRTRUPPEN IN BÖHMEN WÄHREND DER NAPOLEONISCHEN KRIEGE (NACH 1805)

Der Autor informiert, daß nach der Schlacht bei Austerlitz aus Böhmen die russischen Truppen weggezogen waren. Österreich und Frankreich hatten dagegen für einige Jahre den Frieden geschlossen.

Im April 1809 begann Österreich den neuen Krieg gegen Frankreich. In Antwort darauf hat die französische Armee im Juli dieses Jahres Südmähren besetzt. Der Autor bemerkt, daß diese lästige französische Besatzung, welche (seit Anfang November), einige Monate lang dauerte die öffentliche Meinung zur Änderung ihres bisher negativen Verhältnisses zur österreichischen Monarchie bewog.

Während des Feldzuges gegen Rußland war Österreich mit Napoleon verbündet und unterstützte ihn mit dem österreichischen Korps (30 000 Soldaten).

Nach der Niederlage hatte es sich wieder der antinapoleonischen Koalition angeschlossen. Damals wurde auch die sog. böhmische Armee mit 120 000 Soldaten gegründet. Der Autor betont, daß 60% der österreichischen Armee die Tschechen bildeten. Nordböhmen und Schlesien wurden zum neuen Kampffeld.

Hier befanden sich nicht nur die österreichischen, tschechischen und schlesischen Soldaten sondern, auch die russischen und preußischen Truppen. Die französischen Truppen die anfangs aktiv waren und 30 000 Soldaten zählten, marschierten in Nordböhmen ein, besetzten viele Städte. Böhmen wurde auch zum Ziel der französischen Hauptkräfte, die nach den siegesreichen Kämpfen in Sachsen den zurückziehenden tschechischen Truppen folgten.

Jedoch am 29-30. August 1813 wurden die französischen Truppen eingekreist und in den Schlachten bei Přestanov und Chlumec besiegt.

Der Autor behauptet, die Kriegsinitiative habe seitdem der antinapoleonischen Koalition gehört.

1815 wurde Böhmen zum Gebiet der Durchzüge russischer Truppen mit über 114 000 Soldaten, als sie sich nach Frankreich begaben und 40 000 Soldaten als sie dann wieder in ihr Land zurückzogen.